

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2015 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

3 [20.]

Ἀκόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....
Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε¹ σάν τό χοχλό² πού βράζει,
Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,³
Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ' ἄστρα·

- 5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε τή φύση⁴
Κάθε ὁμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας
Οὔτε ὄσο κάνει στόν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,
Ἵμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,
10 Ἐσειότουν τ' ὄλοστρόγγυλο καί λαγαρό⁵ φεγγάρι·
Καί ξετυλίζει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,
Κι ὁμπρός μου ἰδού πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,
Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

4 [21.]

Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκεῖνα ἀναγαλλιάσαν,
Καί τήν ἀχτινοβόλησαν καί δέν τήν ἐσκεπάσαν·
Κι ἀπό τό πέλαο, πού πατεῖ χωρίς νά τό σουφρώνει,⁶
Κυπαρισσένιο ἀνάερα τ' ἀνάστημα σηκώνει,

¹σκίρτησε: ἀόριστος σε θέση παρατατικού («σκιρτούσε»: αναταρασσόταν).

²χοχλό: κοχλασμό, βράσιμο.

³πάστρα: καθαρότητα, διαύγεια.

⁴εστένεψε τη φύση: επιβλήθηκε (στην πλάση), την ανάγκασε...

⁵λαγαρό: διαυγές, καθαρό, φωτεινό.

⁶χωρίς να το σουφρώνει: χωρίς καν να ρυτιδώνει, χωρίς και κατά το ελάχιστο να υποχωρεί η επιφάνεια του νερού στο βήμα της, χωρίς να βυθίζεται.

- 5 Κι ἀνεῖ τς ἀγκάλες μ΄ ἔρωτα καί μέ ταπεινοσύνη,
Κι ἔδειξε πάσαν ὁμορφιά καί πάσαν καλοσύνη.
Τότε ἀπό φῶς μεσημερνό ἢ νύχτα πλημμυρίζει,
Κι ἡ χτίσις ἔγινε ναός πού ὀλοῦθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ΄ ἐμέ πού βρίσκομουν ὀμπρός της μέσ στά ρεῖθρα⁷,
- 10 Καταπῶς στέκει στό Βοριά ἢ πετροκαλαμίθρα⁸,
Ἦχι στήν κόρη, ἀλλά σ΄ ἐμέ τήν κεφαλή της κλίνει·
Τήν κοίταξα ὁ βαριόμοιρος, μ΄ ἐκοίταξε κι ἐκείνη.
Ἦλεγα⁹ πῶς τήν εἶχα ἰδεῖ πολύν καιρόν ὀπίσω,
Κάν¹⁰ σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περισσο,
- 15 Κάνε τήν εἶχε ἔρωτικά ποιήσει ὁ λογισμός μου,
Κάν τ΄ ὄνειρο, ὅταν μ΄ ἔθρεφε τό γάλα τῆς μητρός μου·
Ἦτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι ἀστοχισμένη,
Πού ὀμπρός μου τώρα μ΄ ὅλη της τή δύναμη προβαίνει·
Σάν τό νερό πού τό θωρεῖ τό μάτι ν΄ αναβρῦζει
- 20 Ἐάφνου ὄχ¹¹ τά βάθη τοῦ βουνοῦ, κι ὁ ἥλιος τό στολίζει.
Βρύση ἔγινε τό μάτι μου κι ὀμπρός του δέν ἐθώρα,
Κι ἔχασα αὐτό τό θεϊκό πρόσωπο γιά πολλή ὥρα,
Γιατί ἄκουγα¹² τά μάτια της μέσα στά σωθικά μου,
Πού ἐτρέμαν καί δέ μ΄ ἄφηναν νά βγάλω τή μιλιὰ μου·
- 25 Ὅμως αὐτοί¹³ εἶναι θεοί, καί κατοικοῦν ἀπ΄ ὅπου
Βλέπουνε μέσ στήν ἄβυσσο καί στήν καρδιά τ΄ ἀνθρώπου,
Κι ἔνιωθα πῶς μοῦ διάβαξε καλύτερα τό νοῦ μου
Πάρεξ ἄν ἤθελε τῆς πῶ μέ θλίψη τοῦ χειλιοῦ μου:
«Κοίτα με μέσ στά σωθικά, πού φύτρωσαν οἱ πόνοι
.....
.....
- 30 Ὅμως ἐξεχειλίσανε τά βάθη τῆς καρδιάς μου·
Τ΄ ἀδέλφια μου τά δυνατά οἱ Τοῦρκοι μοῦ τ΄ ἀδράξαν,
Τήν ἀδελφή μου ἀτίμησαν κι ἀμέσως τήν ἐσφάξαν,
Τόν γέροντα τόν κύρην μου ἐκάψανε τό βράδι,
Καί τήν αὐγή μοῦ ρίζανε τή μάνα στό πηγάδι.
- 35 Στήν Κρήτη.....
Μακριά ἔπο κείθ΄ ἐγιόμισα τέσ φοῦχτες μου κι ἐβγῆκα.
Βόηθα, Θεά, τό τρυφερό κλωνάρι μόνο νά ἔχω·
Σέ γκρεμό κρέμουμεαι βαθύ, κι αὐτό βαστῶ μονάχο».

⁷ρεῖθρα: (με την αρχαία σημασία, ρέεθρα) υδάτινα ρεύματα (σημερ. σημασία: χαντάκια, αυλάκια στο πλάι των δρόμων, κοίτες ποταμών).

⁸πετροκαλαμίθρα: (αντιδάνειο: καλαμίτις < βενετ. pietra calamita)· είδος πρωτόγονης (επιπλέουσας σε δοχείο με νερό) μαγνητικής βελόνας από καλάμι, δείκτης πυξίδας· αλεξικέραυνο.

⁹Ελεγα: συλλογιζόμουν, είχα την εντύπωση.

¹⁰Κάν-Κάνε: λες και, είτε-είτε.

¹¹οχ: (ιδίωμ. < έκ)· από. Πολύ συνηθισμένο στον Σολωμό.

¹²άκουγα: ένιωθα.

¹³αυτοί – αντί αυτά (δηλ. τα μάτια): έλεη του γένους από το θεοί.

- Ἐχαμογέλασε γλυκά στὸν πόνο τῆς ψυχῆς μου,
 Κι ἐδάκρυσαν τὰ μάτια της, κι ἐμοιάζαν τῆς καλῆς μου.
 Ἐχάθη, ἀλιά μου! ἀλλ’ ἄκουσα τοῦ δάκρουου της ραντίδα¹⁴
 Στό χέρι, πού ’χα σηκωτό μόλις ἐγὼ τὴν εἶδα. —
- 5 Ἐγὼ ἀπὸ κείνη τῆ στιγμή δέν ἔχω πλιά τό χέρι,
 Π’ ἀγνάντευεν Ἀγαρηνό κι ἐγύρευε μαχαίρι·
 Χαρά δέν τοῦ ’ναι ὁ πόλεμος· τ’ ἀπλώνω τοῦ διαβάτη
 Ψωμοζητώντας, κι ἔρχεται μέ δακρυσμένο μάτι·
 Κι ὅταν χορτάτα δυστυχιά τὰ μάτια μου ζαλεύουν¹⁵,
- 10 Ἀργά, κι ὄνειρατα σκληρά τὴν ξαναζωντανεύουν,
 Καί μέσα στ’ ἄγριο πέλαγο τ’ ἀστροπελέκι σκάει,
 Κι ἡ θάλασσα να καταπιεῖ τὴν κόρη ἀναζητάει,
 Ξυπνῶ φρενίτης,¹⁶ κάθομαι, κι ὁ νοῦς μου κινδυνεύει.
 Καί βάνω τὴν παλάμη μου, κι ἀμέσως γαληνεύει. —
- 15 Τὰ κύματα ἔσχιζα μ’ αὐτό,¹⁷ τ’ ἄγρια καί μυρωδάτα,
 Μέ δύναμη πού δέν εἶχα μήτε στά πρῶτα νιάτα,
 Μήτε ὅταν ἐκροτούσαμε,¹⁸ πετώντας τὰ θηκάρια,
 Μάχη στενή μέ τούς πολλούς ὀλίγα παλληκάρια.
 Μήτε ὅταν τόν μπομπο-Ἰσούφ καί τς ἄλλους δύο βαροῦσα
- 20 Σύρριζα στή Λαβύρινθο π’ ἀλαίμαργα¹⁹ πατοῦσα²⁰.
 Στό πλέξιμο²¹ τό δυνατό ὁ χτύπος τῆς καρδιᾶς μου
 (Κι αὐτό μοῦ τ’ αὔξαιν’) ἔκρουζε²² στήν πλευρά τῆς κυρᾶς μου.

¹⁴ραντίδα: ρανίδα (< ραίνω), σταγόνα, σταλαγματιά.

¹⁵ζαλεύουν (< κοιν. ζαλώνω· φορτώνω, επιβαρύνω· ή κρητ. ζάλο· βήμα, βηματισμός): ζαλίζονται, αναστρέφονται (:)/ βαραίνουν ἀπὸ κόουραση.

¹⁶φρενίτης: (< φρένα): φρενιασμένος, έξω φρενών, μανιακός, ταραγμένος· ο νους μου κινδυνεύει: πάω να χάσω το μυαλό μου, διακινδυνεύεται η πνευματική μου ισορροπία.

¹⁷μ’ αὐτό, ἀντί μ’ αὐτή (την παλάμη): λες και, είτε-είτε.

¹⁸εκροτούσαμε: συγκροτούσαμε, συνάπταμε.

¹⁹αλαίμαργα: το ἐπίρρημα μεταφορικό, προς δήλωση του πολεμικού μένους.

²⁰πατοῦσα: (εδώ ιδίως) κυρίεα, κρατούσα κυριαρχικά

²¹πλέξιμο: η πλεύση, το κολύμπημα.

²²ἐκρουζε: χτυπούσε, ἐκρουε· πλευρά: το πλευρό, το πλάι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το έργο του Δ. Σολωμού έχει δεχτεί επιρροές και από το δημοτικό τραγούδι. Να αναφέρετε τρία διαφορετικά χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού που εντοπίζετε στα αποσπάσματα του ποιήματος «Ο Κρητικός» και για καθένα από αυτά να γράψετε ένα παράδειγμα.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Β. Αθανασόπουλο: «[...] Το φως μπορεί μες στο ποιητικό τοπίο του Σολωμού να μεταμορφώνει τα πράγματα και να μετουσιώνει τα σώματα που φωτίζει. Το φως είναι η ενέργεια του Θεού, είναι η όραση του Θεού.[...]». Στο κείμενο που σας δίνεται, να εντοπίσετε τέσσερα στοιχεία που υποστηρίζουν την παραπάνω άποψη (μονάδες 8) και να τα σχολιάσετε (μονάδες 12).

Μονάδες 20

B2. Να βρείτε και να σχολιάσετε:

α) τα τρία χρονικά επίπεδα στο απόσπασμα 5 [22.] (μονάδες 12) και

β) το περιεχόμενο και τον λειτουργικό ρόλο της παρομοίωσης στους στίχους 9-11 του αποσπάσματος 4 [21.] (μον. 8):

«Τέλος σ' έμέ πού βρίσκομουν όμπρός της μέσ στά ρειθρα,
καταπώς στέκει στό Βοριά ή πετροκαλαμίθρα,
Όχι στήν κόρη, αλλά σ' έμέ τήν κεφαλή της κλίνει».

Μονάδες 20

Γ1. α) Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παρακάτω στίχων του αποσπάσματος 4 [21.] σε ένα κείμενο 100-120 λέξεων:

«Έλεγα πώς τήν είχα ιδεί πολύν καιρόν όπίσω,
Κάν σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περισσο,
Κάνε τήν είχε έρωτικά ποιήσει ό λογισμός μου,
Κάν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεψε τό γάλα τής μητρός μου·
Ήτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι άστοχισμένη»

(15 μονάδες)

β) Να σχολιάσετε τις αλλαγές που συμβαίνουν στη ζωή και στο ήθος του Κρητικού στους παρακάτω στίχους του αποσπάσματος 5 [22.] σε ένα κείμενο 80-100 λέξεων:

«[...] άλλ' άκουσα τοῦ δάκρου της ραντίδα
Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις έγώ τήν είδα. —
Έγώ από κείνη τή στιγμή δέν έχω πλιά τό χέρι,
Π' άγνάντευεν Άγαρηνό κι έγύρευε μαχαίρι·
Χαρά δέν τοῦ 'ναι ό πόλεμος· τ' άπλώνω τοῦ διαβάτη
Ψωμοζητώντας, κι έρχεται μέ δακρουσμένο μάτι»

(10 μονάδες)

Μονάδες 25

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- Δ1.** Στα κείμενα του Δ. Σολωμού και του Κ. Καρυωτάκη που σας δίνονται, να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Κ. Γ. Καρυωτάκης ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΝΕΡΑΪΔΑ

Άπό τά βράχι' ανάμεσα πετιέται 'να κεφάλι
καί βλέμματα όλόγυρα σκορπάει φοβισμένα.
Έγώ, κρουμένος κάπου κεί στό ξορημ' άκρογιάλι,
τό βλέπω -σάν σέ όνειρο- μέ μάτια λιγωμένα.

Ένα κορμί παρθενικό, γυμνό άργοπροβάλλει
κι άπλώνεται ήδονικά σε κύματ' άφρισμένα·
ό ήλιος έσκυθρώπασε μπροστά στά τόσα κάλλη,
τά κάλλη τ' άπολλώνεια καί τά φωτολουσμένα.

Άνατριχιάζ' ή θάλασσα στό θεϊο άγγισμά τους,
τά κυματάκια άπαλά μέ χάρη τ' άγκαλιάζουν
κι άχτίδες τά χαϊδεύουνε χρυσές στό πέρασμά τους.

Θεότρελος, ό δύστυχος, βουτιέμαι μέσ στό κύμα,
τά μάτια της τά θεϊκά μέ φόβο μέ κοιτάζουν
καί χάνεται στή θάλασσα... Ήταν νεράιδα... Κρίμα!

Κ. Γ. Καρυωτάκη, *Άπαντα τα Ευρισκόμενα*, Εκδ. Ερμής 2006, σ.161

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ
ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2015
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

- A1.** Το δημοτικό τραγούδι αποτελεί έναν από τους παράγοντες που επηρέασαν το Σολωμό.
- Το «αδιανόητο καθ' υπερβολή» αποτελεί στοιχείο της δημώδους παράδοσης. Στην ενότητα 4 [21] στο στίχο 7 «Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει» δίνεται η παράσταση της υπερβολικής φωτοχυσίας κατά τη διάρκεια της νύχτας.
 - Η σύνθεση στοιχείων ανά τρία αποτελεί επιρροή από το δημοτικό τραγούδι. Στην ενότητα 4 [21] στους στίχους 14 – 16, η τριπλή επανάληψη του «καν» απηχεί τη χρήση του αριθμού τρία στο δημοτικό τραγούδι.
 - Προσφιλές μοτίβο των δημοτικών τραγουδιών είναι οι γυναικείες θεότητες που αποδίδονται με διάσταση μεταφυσική και μυστηριακή. Η μορφή της Φεγγαροντυμένης τόσο κατά την ανάδυσή της με υπερβατικό τρόπο όσο και κατά την επίδραση που ασκεί στον περιβάλλοντα χώρο και στα πρόσωπα, παραπέμπει στο συσχετισμό της με νεράιδα δημοτικού τραγουδιού. «Κι ομπρός μου ιδού που βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη»
- B1.** Ο αφηγητής παρουσιάζει την εικόνα της πάμφωτης Φεγγαροντυμένης καθ' όλη τη διάρκεια της παρουσίας της στην επιφάνεια της θάλασσας.
- Η ίδια, κατά την ανάδυσή της, περιβάλλεται από άπλετο φως («Κι ομπρός μου ιδού που βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη. Έτρεμε το δροσάτο φως στη θεικιά θωριά της»). Αποδίδονται οι ανταύγειες του φεγγαρόφωτου στη μορφή της μυστηριακής γυναίκας. Εδώ είναι αξιοσημείωτο το σχήμα συναισθησίας, με τη σύμφυση δύο διαφορετικών αισθήσεων, αλλά και το οξύμωρο, καθώς το φως αποτελεί πηγή θερμότητας. Το φως έρχεται από ψηλά, επομένως

ταυτίζεται με το θείο, γι' αυτό και καθιστά τη "θωριά" της υπερβατικής γυναικείας ύπαρξης "θεικιά".

- "Εκοίταξε τ' αστέρια ... και την αχτινοβόλησαν και δεν την εσκέπασαν": Τα προσωποποιημένα αστέρια αγαλλιάζουν στο κοίταγμα της Φεγγαροντυμένης, την περιβάλλουν με το εκθαμβωτικό φως τους, χωρίς ωστόσο να την καλύπτουν, καθώς η πάμφωτη οπτασία επιδρά καταλυτικά σε κάθε στοιχείο της φύσης.
- "Τότε από φως μεσημερνό, η νύχτα πλημμυρίζει" : Σταδιακά κλιμακώνεται η φωτοχυσία και η νύχτα γίνεται μέρα, καθώς θυμίζει το φως του μεσημεριού. Η υπερβολή αισθητοποιεί τη θεική υπόσταση του φωτός.
- "Κι η χτίσις έγινε ναός που ολούθε λαμπυρίζει" : Η φωτοχυσία γενικεύεται και κορυφώνεται, καθώς όλη η πλάση γίνεται χώρος λατρείας, όπου ο καθένας μπορεί να δοξάσει το Θεό. Εδώ υποδηλώνεται ο χριστιανικός ανιμισμός και η θρησκευτικότητα του Σολωμού.

- B2. α)** - Στο απόσπασμα 5[22] στους στίχους 1-4 ο Κρητικός βρίσκεται στο χρονικό επίπεδο του ναυαγίου, στο χρόνο της ιστορίας που είναι ο χρόνος των γεγονότων της κύριας αφήγησης που συμβαίνουν στο πέλαγος.
- Στους στίχους 5-14 μεταφέρεται στο χρονικό επίπεδο που είναι η ζωή του πρόσφυγα μετά το ναυάγιο και το χαμό της κόρης. Πρόκειται για το χρόνο της αφήγησης όπου μιλά ο πρόσφυγας στην καινούρια πατρίδα και αποτελεί το αφηγηματικό παρόν. Εδώ επισημαίνεται πρόδρομη αφήγηση σε σχέση με το χρόνο της κύριας αφήγησης και του ναυαγίου. Είναι αξιοσημείωτο ότι με το «εύρημα» το λογοτεχνικό του ονείρου και βλέποντας εφιάλτες στην νέα πατρίδα συντελείται μικρή επάνοδος στο χρόνο του ναυαγίου (στίχοι 10-12).
 - Στους στίχους 15-22 επανέρχεται στο χρονικό επίπεδο του ναυαγίου. Και ενώ οι μεταβάσεις γίνονται συνειρμικά με το χέρι, στο οποίο ένωσε το δάκρυ της Φεγγαροντυμένης και στη νέα πατρίδα καταλήγει επαίτης, το χέρι του επιτρέπει να μεταβεί με αναδρομή στα πρώτα νιάτα του, όταν ηρωικά αγωνιζόταν για την ελευθερία της πατρίδας του. Στο στίχο 22 επανέρχεται στο χρόνο του ναυαγίου και συνεχίζει την πορεία του προς την ακτή.

β) Στους στίχους 9-11 αναπτύσσεται η έλξη Φεγγαροντυμένης και Κρητικού. Παρομοιάζεται το βλέμμα της Φεγγαροντυμένης με ένα είδος πρωτόγονης πυξίδας, μαγνητικής βελόνας που προσηλώνεται στον Κρητικό. Με το σχήμα άρσης θέσης τονίζεται ότι η Φεγγαροντυμένη μαγνητίζει τον Κρητικό και τον κοιτάζει έντονα και όχι την κόρη, όπως θα ήταν αναμενόμενο. Η παρομοίωση αποδίδει παραστατικά τη μαγνητική προσήλωση της Φεγγαροντυμένης στον Κρητικό και αισθητοποιεί με τον πιο έντονο και εναργή τρόπο την καταλυτική επίδραση που του ασκεί. Είτε εδώ ο Κρητικός τίθεται σε κατάσταση ύπνωσης και ακινητοποιείται είτε η Φεγγαροντυμένη λειτουργεί ως αλεξικέραυνο για να εκτονώσει τους κεραυνούς. Σε κάθε περίπτωση εδώ ο Σολωμός αξιοποιεί το φαινόμενο του μαγνητισμού για την έλξη ψυχών, πνευμάτων, σωμάτων ως επιρροής από την κλασική του παιδεία.

Γ1. α) Στους στίχους 13-17 ο Κρητικός αναζητά τη μορφή της Φεγγαροντυμένης στο μακρινό παρελθόν όπως νόμιζε ότι την είχε ξαναδεί. Αυτό σχετίζεται με τον ιδεαλισμό του Σολωμού που απηχεί πλατωνικές απόψεις για την αναγνώριση, στα πράγματα του κόσμου τούτου, ιδεών που η ψυχή μας είχε αντικρίσει σ' ένα προσωματικό της στάδιο. Η εξιδανίκευση της Φεγγαροντυμένης σχετίζεται και με ρομαντικές πηγές. Στην αναζήτηση της μορφής στο παρελθόν δίνει τρεις εκδοχές κατά το πρότυπο των δημοτικών τραγουδιών:

- Του εικονίσματος σε ναό, γεγονός που αποδεικνύει τη θρησκευτικότητα του Σολωμού
- Του ερωτικού ινδάλματος, που φανερώνει την βαθύτερη έλξη Κρητικού-Φεγγαροντυμένης
- Ενός ονείρου της βρεφικής ηλικίας ή ακόμη της μορφής της μητέρας του, μιας ερμηνείας περισσότερο ψυχαναλυτικής

Καταλήγει ότι πρόκειται για μία ανάμνηση ευχάριστη και λησμονημένη. Παρουσιάζει μ' αυτόν τον τρόπο τη Φεγγαροντυμένη ως σύμβολο ηθικής τελείωσης, ομορφιάς, ως γυναικείο αρχέτυπο, βίωμα αθωότητας που έχει χαραχτεί στη μνήμη του. Η Φεγγαροντυμένη ως Παναγία, Θεά Αφροδίτη ή μητέρα έρχεται να εκπληρώσει κάθε μύχια επιθυμία του Κρητικού, γι' αυτό και του ασκεί καταλυτική επίδραση.

β) Η Φεγγαροντυμένη αφήνει τη σταλαγματιά από το δάκρυ της το «ευλογημένο» στο χέρι του Κρητικού λίγο πριν την απότομη εξαφάνισή της. Αυτό του επιτρέπει να μεταβεί με το χέρι σε άλλο χρονικό επίπεδο

στο χρόνο της αφήγησης, όπου παρακολουθούμε τη ζωή του πρόσφυγα μετά το ναυάγιο και την απώλεια της κόρης. Καταλήγει στη νέα πατρίδα πρόσφυγας και επαίτης έχοντας βιώσει την έκπτωση την κοινωνική, αφού ζει ευτελιστικά και δυστυχημένα με ολέθριες συνθήκες ζωής. Η θέση του ως ζητιάνου είναι αξιοθρήνητη και αυτό του επιτρέπει να αναπολήσει το ένδοξο παρελθόν του. Ωστόσο, αλλαγές συντελούνται όχι μόνο στην προσωπική και κοινωνική θέση του, αλλά και στον ψυχισμό και το ήθος του. Ενώ έχασε την ιδιότητα του πολεμιστή, την αντρείοσύνη και το πολεμικό μένος που διακατέχει κάθε στρατιώτη, εμφορείται τώρα από ηθικές αξίες και ανθρωπιστικά ιδανικά και οδηγείται σε ηθική ανάταση και ολοκλήρωση. Λέγεται ότι εδώ ακούγεται η φωνή του ζητιάνου ποιητή που τραγουδώντας εξιστορεί τη μοίρα του εκλιπαρώντας για τον αλτρουισμό των συνανθρώπων του.

- Δ1.** Οι δυο ποιητές ανήκουν σε διαφορετικό ιστορικό – κοινωνικό πλαίσιο, όπως αποδεικνύεται και από το χρόνο σύνθεσης των ποιημάτων τους. Ωστόσο, ο ποιητής Καρυωτάκης συγγράφει ένα ποίημα που αναφέρεται σε μια υπερβατική γυναικεία ύπαρξη που εμφανίζεται στο θαλάσσιο στοιχείο, επομένως αξιοποιεί το δημοτικό τραγούδι και η μορφή της νεράιδας του θυμίζει τη Φεγγαροντυμένη του Σολωμού. Πιο συγκεκριμένα ως ομοιότητες προβάλλονται οι εξής : - και στα δύο έργα κυριαρχεί μια γυναικεία μορφή με υπόσταση μεταφυσική – θεϊκή που παρουσιάζεται εξιδανικευμένα: Σολωμός «θεϊκιά θωριά», «Κυπαρισσένιο ανάερα τ' ανάστημα σηκώνει...» Καρυωτάκης «ένα κορμί παρθενικό ... τα μάτια της τα θεϊκά». Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Καρυωτάκης παρουσιάζει την οπτασία του προσδίδοντας το στοιχείο το θεϊκό, του φωτός, του απόλυτου κάλλους. – και οι δύο μορφές ασκούν καταλυτική επίδραση στον περιβάλλοντα χώρο τους : Σολωμός «Εκοίταξε τ' αστέρια κι εκείνα αναγαλλιάσαν» Καρυωτάκης «τα κυματάκια απαλά με χάρη ... κι αχτίδες τα χαϊδεύουνε...» Ωστόσο, η γυναικεία μορφή του Καρυωτάκη είναι διαφορετική ως προς τη σύλληψη, απόδοση και ερμηνεία της σε σχέση με την Φεγγαροντυμένη. Διαφορές: - ο τρόπος εμφάνισης της μορφής και το σκηνικό διαφέρουν. Η νεράιδα του Καρυωτάκη «πετιέται από τα βράχια», «βλέμματα σκορπάει φοβισμένα» και «απλώνεται ...σε κύματ' αφρισμένα», ενώ ο ήρωας είναι κρυμμένος στο ακρογιάλι και εντέλει «βουτιέται μες στο κύμα». Η Φεγγαροντυμένη του Σολωμού αναδύεται με χάρη σε ένα

γαλήνιο πέλαγος και ακτινοβολεί δίπλα στον Κρητικό που βρίσκεται μέσα στη θάλασσα.

- Η επίδραση των μορφών στα πρόσωπα και στη φύση είναι διαφορετική. Η νεράιδα του Καρυωτάκη καθιστά τον ήλιο σκυθρωπό, η θάλασσα ανατριχιάζει και γενικά σκορπά δέος και φόβο. Ιδιαίτερα το βλέμμα της στον αφηγητή-ποιητή είναι διαφορετικό και η έλξη που αναπτύσσεται δεν σχετίζεται με την μαγνητική προσήλωση της Φεγγαροντυμένης στον Κρητικό, που άλλωστε ήταν πολύ κοντά του. Σολωμός «Την κοίταζα ο βαριόμοιρος με κοίταζε κι εκείνη», Καρυωτάκης «Θεότρελος, ο δύστυχος...»
- Τονίζονται διαφορετικά στοιχεία στην υπόσταση των δύο μορφών. Στον Καρυωτάκη τονίζεται η ομορφιά «κορμί παρθενικό, γυμνό, κάλλη απολλώνεια» και δίνεται η ερμηνεία της νεράιδας των δημοτικών τραγουδιών. Στον Σολωμό είναι πολλαπλές οι ερμηνείες για την Φεγγαροντυμένη ως Θεά, πατρίδα, μητέρα... και αποτελεί μια μορφή που εμφανίζεται για να βοηθήσει, η ίδια έχει μειλίχια παρουσία, αν και λειτουργεί ανασταλτικά. Άλλωστε, οι δυο οντότητες καλούνται να εκπληρώσουν διαφορετικές ανάγκες των ηρώων.